

Podborský, Vladimír

Halštatské osídlení Palliardiho hradiska u Vysočan

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1966, vol. 15, iss. E11, pp. 128-131

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/109646>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Význam miroslavských školních sbírek tkví tedy zejména ve zmíněném celku pozdněhalštatském, který signalizuje možnost existence plochých žárových pohřebišť pozdněhalštatského data, které jsou obecným znakem své doby ve středoevropské oblasti, nedotčené v Ha D — L A ještě přímým zásahem keltské moci ze západu a trákoskýtským světem z jihovýchodu.

V. Podborský

¹ SPFFBU E 8 (1963), 28, tab. XVI.

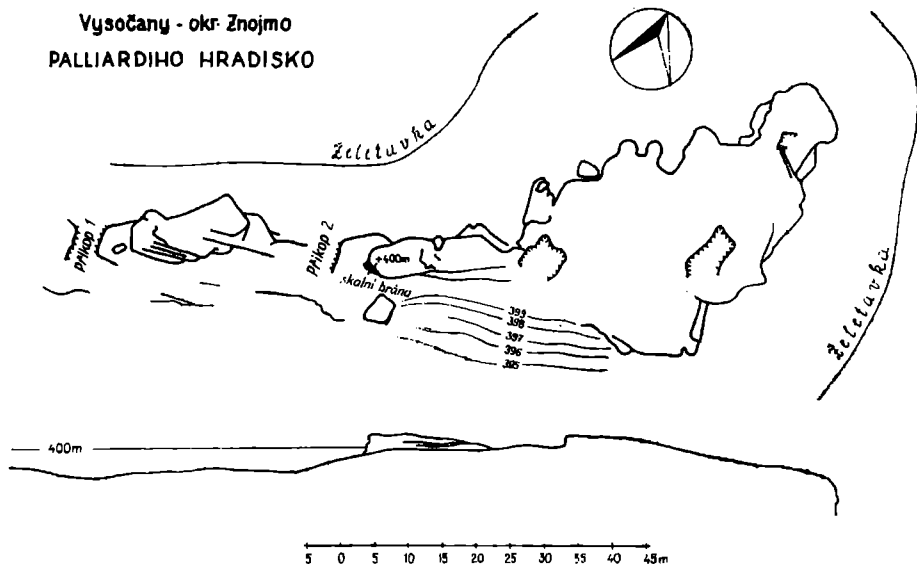
² Nepublikováno; materiál uložen v Moravském muzeu v Brně.

³ L. Hájek PA XXXXI (1936—1938), 86 ad.; V. Spurný, Zprávy pam. péče XIII (1953), 219 ad., 250 ad.; V. Šaldová, PA XLVI (1955), 76 ad.; J. Neustupný s kol., Právěk Československa 1960, 803, obr. 112-2.

Hallstätter Funde in den Schulsammlungen in Miroslav (Kr. Znojmo). Aus dem Umkreis der Stadt Miroslav (Kr. Znojmo), die im Bereich des mährisch-krumlov'schen Zentralgebietes der süd-mährischen Horakover Kultur der Hallstattzeit liegt (H C—D), sind einige hallstätter Gräber bekannt: aus der ehemaligen Dočkalschen Ziegelei wird im Museum von Znojmo ein verhältnismässig reichhaltiges Grab mit einem gemalten Gefäß aufbewahrt (Anm. Nr. 1) und in den Schulsammlungen der Mittelschule in Miroslav befinden sich Gräberfunde aus drei weiteren Orten des städtischen Katasters: aus der Lage „Štěpánov“ — Steinbruch stammt ein späthallstädtisches Brandgrab mit einer flaschenförmigen Aschenurne und zwei Bronzeringen (Abb. 1), auf weitere zerstörte Gräber weisen Gefäße mit Knochen, die zufälligerweise in der Nádražní ulice (Bahnhofstraße) — Abb. 2 : 1,2 — und im Areal der Fabrik Fruta, VEB in Miroslav — Abb. 2 : 3 — aufgefunden wurden, hin.

Halštatské osídlení Palliardiho hradiska u Vysočan

Při horním toku řeky Želetavky, asi 2 km severně obce Vysočan (okr. Znojmo), je nad tzv. Koberovým mlýnem výšinné opevněné sídliště. K objevení této — z hlediska strategického — vynikající polohy došlo někdy v době mezi oběma světovými válkami. Místo bylo nazváno po slavném archeologovi Znojemska a Moravskobudějovioka J. Palliardim a nese v odborné literatuře název Palliardiho hradisko nad Želetavkou u Vysočan.

Obr. 3. Vysočany. Schematičský pláněk Palliardiho hradiska nad Želetavkou (podle J. Poláčka). (Kresba: A. Šik.)

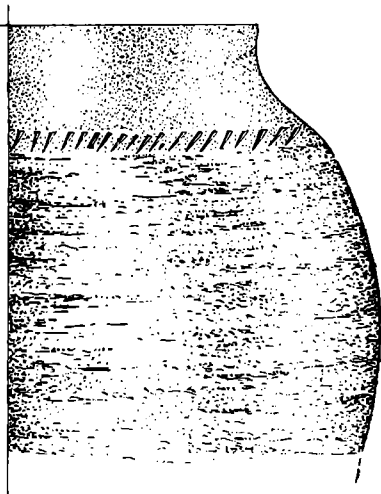
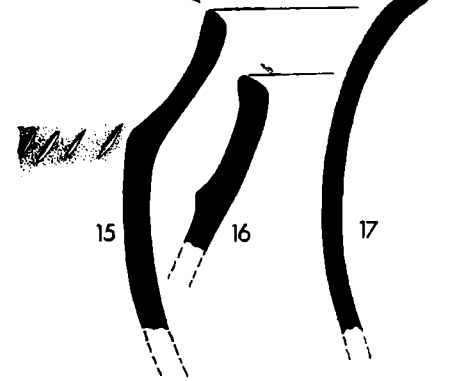
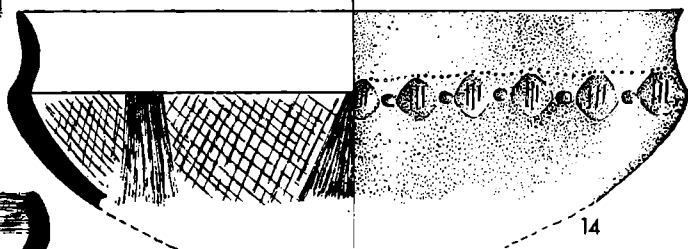
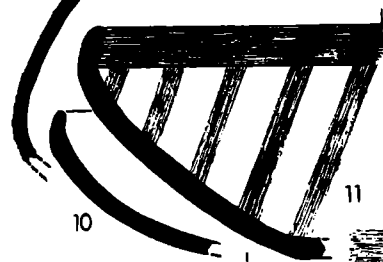
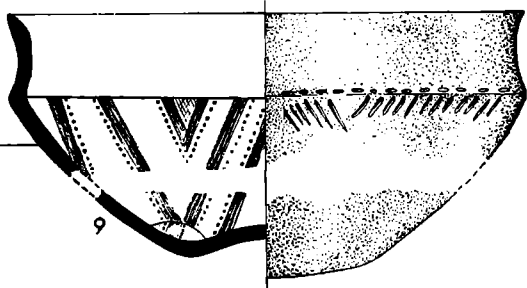
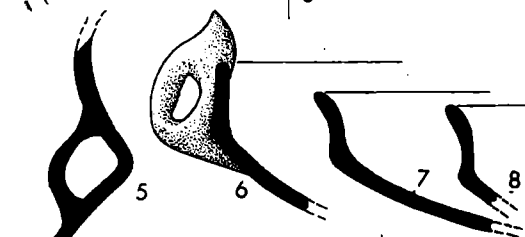
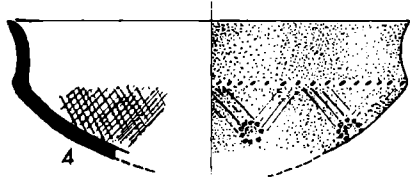
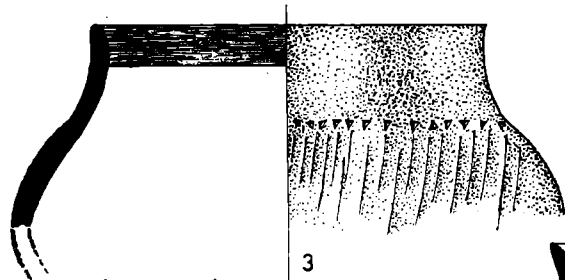
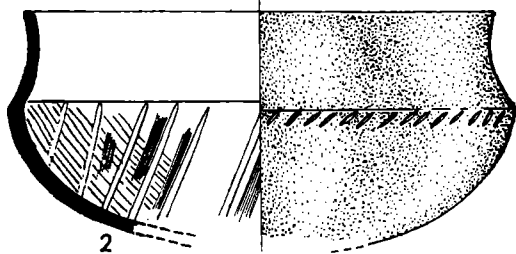
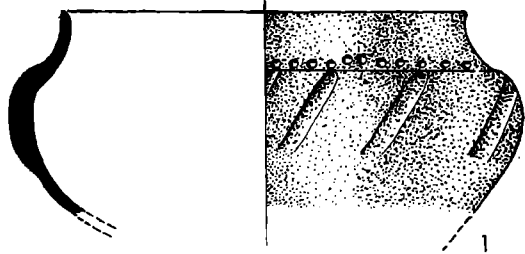
Na nalezišti sbíral materiál L. Meduna, pozdější pracovník jihlavského muzea, po r. 1948 též František a Vědomil Vildomecovi; V. Vildomec tu také provedl sondáž a z jeho pera pochází dosud jediná publikovaná zpráva o lokalitě.¹ Mezi léty 1949—1959 zde prováděl se skupinou učitelů výkopy J. Sobotka, ředitel školy v Dol. Lažanech. V r. 1959—1960 zorganizoval na lokalitě archeologický výzkum J. Poláček z tehdejšího Krajského muzea z Jihlavy; pořídil nový plán hradiska² a podrobnou rukopisnou nálezovou zprávu.³ J. Poláček připravuje také komplexní publikaci lokality, se základním popisem terénu a rozбором veškerého archeologického materiálu (zejména z eneolitu, starší doby bronzové a slovanské). V této stati se chci omezit pouze na publikaci halštatské keramiky z Palliardiho hradiska a na uvedení základních údajů, potřebných pro zhodnocení významu tohoto místa v dějinách jihomoravského halštatu. Podotýkám, že jsem se tohoto tématu již dotkl,⁴ teprve nyní však mám možnost materiálem doložit některé dříve naznačené vztahy.

Z celkového počtu keramického materiálu tvoří halštát pouze zlomek procenta; jde o střepy, uložené v muzeu v Moravských Budějovicích (obr. 4) a o několik typologicky shodných střepů, které uvádí v citované nálezové zprávě J. Poláček.

Nejstarším halštatským fragmentem je část stěny etážovité nádoby s jedním dochovalým uchem (obr. 4 : 5), hnědě leštěného povrchu; jde o výrazný tvar stupně HA, na Moravě vzácný, který by — vzhledem k poloze hradiska — ukazoval k jižním Čechám; je v dosud známém materiálu z místa zatím osamocený a nesouvisí s ostatními halštatskými fragmenty, které jsou mladší. Na druhé straně však tento zlomek svědčí o funkci polohy i v mladší době bronzové — což dosud nebylo známo.

Ostatní halštatský keramický materiál tvoří jednotný mladohalštatský komplex, pro jehož datování je rozhodující jak typologie, tak výzdoba, i posléze výskyt tuhové keramiky (obr. 4 : 15 až 17). Typická jsou nízká široká osudí (obr. 4 : 1,3), která již dávno ztratila ostrost trojčlenného profilu klasické horákovské keramiky a naopak se u nich projevuje sklon k typické profilaci období halštatsko-laténského (lahvovité tvary). Příznačná je i výzdoba, zvláště nepravidelně trojúhelníkový kolek na obvodu pod hrdlem druhého exempláře (4 : 3), jemuž je zbytečné vyhledávat analogie, neboť je v pozdněhalštatské sídlištní keramice běžný. — Stejně charakteristické jsou misky (či šálky) s prohnutým hrdlem (obr. 4 : 2, 4, 6—9, 14); i ty nesou typologické znaky pozdněhalštatského vývoje, zejména šikmé zářezy či důlky na lomu pod hrdlem, i aplikaci „poklasiických“ výzdobných prvků na vnitřní ploše; kromě zcela běžného vřetování (obr. 4 : 4, 14) je tu i rastrovaný ornament s motivem kříže na vnitřním dně a nepravý kolečkový ornament (4 : 9). Zlomek šálky s masivním uchem s růžkovitým výčnělkem (obr. 4 : 5) má obdoby např. v samých Střelicích a Jaroměřicích, i v jižních Čechách⁵ a právě tento keramický typ má na moravských lokalitách vždy pozdní nálezový profil (Křenovice, Oslavany-Náporky). — Posléze jsou tu typické soudkovité nádoby (obr. 4 : 15—17), vyrobené z tuhové keramické masy, s ostře vřezanými otisky v linii pod vyhlazeným hrdlem a maltovanou výdutí. — Misky se zataženým okrajem a častými vtuhanými vzory (obr. 4 : 10—13) na vnitřní straně jsou sice charakteristickým prvkem mladohalštatské keramiky, k dílčí periodizaci se však nehodí.

Lze-li tedy — jak vidno — datovat předvedený keramický materiál vesměs do pozdního stupně jihomoravské horákovské kultury (HD-LA), je nutno konstatovat, že výšinná poloha Palliardiho hradiska u Vysočan byla osídlena, resp. povšimnuta halštatským obyvatelstvem teprve v závěru celého období (pomineme-li ojedinělý nálezy z HA); objevuje se nám tu obdobná situace jako v řadě jiných výšinných sídlišť na jižní Moravě. Zároveň je nápadná sporadičnost nálezů halštatského stáří na hradisku, která sotva připouští domněnku, že by i opevnění polohy (příkop I a II — srov. obr. 3) pocházelo teprve z halštatu. I když bereme v úvahu nesystematičnost starších výzkumů, i fakt, že na lokalitě existovaly již v 18. století 3 lomy na kámen (ostroh hradiska tvoří rulový podklad), které mohly nálezovou situaci poněkud zkreslit, zůstává sporadičnost halštatských nálezů přece jen velmi nápadná. Také vzhledem k posunutí lokality na západní

okraj katastru horákovské kultury, i k významné strategické poloze místa (ostroh je ve výšce cca 400 m nadm. v., až 40 m nad hladinou Želetavky, která jej meandrovitě obtéká úzkým malebným údolím) musíme předpokládat spíše přechodné využití Palliardiho hradiska halštatským člověkem; mohlo to být nejspíše při střežení západních cest, spojujících jižní Moravu s jižními Čechami a ostatním západohalštatským světem. Na tyto spoje k západu by ukazovalo i další hradisko u Slavonic⁷ a pravděpodobně rovněž halštatská opevněná poloha „Turecký kopec“ na katastru Hornic (blízko Vysočan).⁸

V. Podborský

¹ V. Vildomec, Palliardiho hradisko nad Želetavkou, AR III 1951, 31—33, obr. 23, 30, 31.

² Původní plánek uvádí i V. Vildomec, op. cit., obr. 23. Podle Poláčkova podrobného plánu přetiskují se svolením autora schematické zobrazení polohy (obr. 3).

³ „Palliardiho hradisko na Želetavce, kat. obce Vysočany nad Dyjí, okr. Znojmo“ (nálezková zpráva archeologického výzkumu v r. 1959—1960), rukopis uložen v AÚ ČSAV pob. Brno, čj. 1963 ze dne 3. 8. 1961.

⁴ V. Podborský, K problematice halštatského osídlení jihozápadní Moravy, Sborník II. — Vildomeciv — AÚ ČSAV pob. Brno, 1963, 51 ad.

⁵ J. Poláček, op. cit., tab. III: 14, 15, IV: 25—28, 36.

⁶ A. Lindner, MAGW 35 1905, tab. II: 23—24; J. Böhm, Kronika objeveného věku, Praha 1941, obr. 30: 4; E. Jálková—A. Rybová—V. Saldová, PA L-1, 1059, 02, obr. 37: 2—4. — Srov. k tomu též V. Podborský, SPFFBU E 10, 1965, pozn. č. 37.

⁷ Nově hlášené J. Poláčkem, jemuž současně děkuji za sdělení.

⁸ Sdělení V. Součopové z jihlavského muzea; také jí děkuji za tuto informaci.

Die hallstätter Besiedlung des Pallardi-Burgwalls bei Vysočany. Am Oberlauf der Želetavka, etwa 2 km nördlich von Vysočany (Kr. Znojmo), befindet sich über der ehemaligen Koberschen Mühle eine erhöhte, befestigte Siedlung, die bereits seit den zwanziger Jahren dieses Jahrhunderts bekannt ist und nach dem berühmten mährischen Archäologen „Pallardi-Burgwall bei Vysočany“ genannt wird. Während der Jahre des Sammelns von Material und nach den Erforschungen (Ann. Nr. I—3) auf dieser Lokalität wurde eine grosse Menge archäologischen Materials zusammengetragen, namentlich aus dem Eneolith, der älteren Bronzezeit und dem frühen Mittelalter; eine kleinere Kollektion bildete die Hallstätter Keramik (Abb. 4), die mit Ausnahme des Fragments eines etageartigen Gefässes (Abb. 4 : 5) eine typische Form der späten Stufe der süd-mährischen Horakover Kultur darstellt (H D—L A), und das auch durch die technische Ausführung (Vorkommen von Graphit-Keramik). Dieses Material zeigt, daß die Lage in der späten Hallstattzeit wahrscheinlich nur vorübergehend bei der Bewachung der westlichen Wege, die damals Südmähren mit Südböhmen und der übrigen westhallstattischen Welt verbunden, ausgenützt wurde.

Spektrální analýza a metalografický rozbor laténských nálezů z Bezkova

Zpráva doplňuje článek uveřejněný v SPFFBU E 10 (1965) na str. 354n. Na laténském sídlišti v poloze „Záhony“ 2,5 km sz. od obce Bezkov byla získána spolu s jiným materiálem železná struska a železné šídlo. V potůčku tekoucím u paty této lokality jsme zjistili bahenní rudu. Ze severně exponovaného místa, vzdáleného odtud 400 m směrem k jihovýchodu, pochází z plochy 15 × 20 m nálezy železné strusky a slitků (prostor hutí?). Tím vyvstaly otázky provenience železné rudy a souvislosti předpokládaných hutí se sídlištem, které se pokoušíme řešit pomocí spektrální analýzy. Vycházíme z poznatku, že každé naleziště železné rudy obsahuje stopy určitých prvků, které jsou pro dané ložisko specifické.

Spektrální analýza byla provedena pomocí těchto přístrojů: mřížkový spektrograf PGS 2 Zeiss, obloukový generátor PGD 1 a projektor Optica Milano. Aby se zamezilo případným diferencím, bylo použito jednotných budících podmínek: předexposice 0, expozice 20, nosná elektroda SU 304, protelektrod $\varnothing$ 6, zakončení půlkulovitými oblými uhlíky Kablo Topolčany, fotomateriál Agfa Blau Extra Hart.

Spektrální kvalitativní rozbor železné strusky, šídla a bahenní rudy. V tabulce jsou uvedeny výsledky provedených analýz. Značení představuje hrubý polokvantitativní odhad a to: — ...